

SZÖVEG –
DÉR KATALIN klasszika-filológus

SOROZAT –
BIBLIA ÉS IRODALOM

PILINSZKY JÁNOS: ÁTVÁLTOZÁS

Az anya megkéri a gyereket, tegye át a vázát az asztalról a polcra. A gyerek készségesen ugrik, hogy segítsen. „Jaj, vigyázz, mindjárt elejted, csak óvatosan, a lábad elé nézz, jaj, el ne dobd nekem!” – mondja az anya, és a váza máris darabokban hever a földön. Az efféle elvárások beteljesítik önmagukat: akit ügyetlennek, hanyagnak, lustának, bénának tartanak, előbb-utóbb ilyenné válik. És a fordítottja is igaz, a rendszeresen kimondott jó szó jóvá teszi azt, akinek címezik.

---

*„Rossz voltam,
s te azt mondtad,
jó vagyok.
Csúf, de te
gyönyörűnek találtál.
Végighallgattad mindig,
amit mondtam.
Halandóból így lettem
halhatatlan.”*

◆ Közhely, hogy senkit sem lehet jóvá szidni, sem jóvá verni, csak jóvá szeretni, felnőttet, gyereket egyaránt. Sőt egyenesen túl kell szeretnünk azt a rengeteg rosszat, azokat a káros hatásokat, amelyeknek főként a fiatalok vannak kitéve nap mint nap. Felmérések mutatják, mennyire hiányzik életükből a jóvá szeretés: rengeteg gyerek és fiatal képtelen megszólalni, ha arra kéri őket, sorolják fel három jó tulajdonságukat. Nem tudják. Nem is hinnénk, mennyien vannak, akik semmi jót nem látnak magukban, csak rosszat, nyilván, mert folyvást ezt hallják a felnőttektől és társaiktól otthon, iskolában, mindenütt. Kevesen vannak tudatában az emberi szó teremtő erejének. Ez istenhasonlóságunk része, amint a versben sem lehet eldönteni, hogy a Te, akit megszólít, Isten-e vagy egy ember, a költő szerelmese, netán anya vagy barát. Isten szavával teremtette a világot, Jézus szavával gyógyított, így azután az emberben szintén megvan, a bűn után is megmaradt a szóval teremtés isteni képességének valamiféle nyoma. Ne ölj! Ne lopj! Ne hazudj! Ne paráználkodj! – a Tízparancsolatot felszólításként fordítják, csakhogy az eredeti nyelvben, a héberben ezek az igék éppen ennyire, sőt, még inkább a jövőt fejezik ki: nem fogsz ölni, lopni, hazudni, paráználkodni, mondja Isten az embernek. Hajdan nem is tíz parancsnak nevezték ezeket, hanem Tíz Szónak. A Tíz Szónak nincs időbeli dimenziója: az ideális kapcsolatrendszer, az eszményi társadalom képe, Isten képe az emberről. Így mondja Jónak, így látja gyönyörűnek a versben az embert Isten vagy valaki ember, akkor is, ha a valóságban ennek az ellenkezője látszik. Mert a szó, Isten beszéde és gyakran az ember szava is teremtő szó, létrehozza, amit kimond. Ha jót mond a másiknak, a jót segíti megvalósulni benne, ha rosszat, akkor a rosszat. Eredendően az áldás sem más, mint jóvá mondás, benedictio – a szidalom, leszólás, az ítélkezés felcserélése az újjáteremtő, jóvá mondó beszéddel, az áldással. Jézus tudta, hogy akire folyton rosszat mondanak, azt éppen ez fixálja negatív állapotában. Földi működése megmutatta, hogyan lehet betölteni a Tízparancsolatot: a lopás tilalmát adással, a rosszmondás tilalmát (Ne tégy hamis tanúságot...) jóvá mondással, áldással, az ölés tilalmát életadással. ◆

Erich Heckel (1883–1970): Borbélyüzlet. Olaj, lenvászon, 1911.